

Returning to the study of גיטין, we are now going to focus on the גט itself as a physical object. Instead of focusing on the conceptual power and potency of the גט, we will be analysing it from the perspective of a concrete object, and its physical characteristics.

What are the parameters and requirements of the physical גט?

On a purely a priori place we could assert three options:

There are no limitations, other than those that would make it physically impossible. There is a very strict formal construct that needs to be adhered to, that defines each and every detail of its construction and constitution. Something in between.

דברים פרק כד, א

(א) כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו:

משנה מסכת גיטין פרק ב משנה ג

בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא אין כותבין לא במשקים ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד רבי יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים:

Clearly the everything goes approach isn't correct. But on the other hand there is a clear measure of flexibility. Are there areas where there are strict requirements, or does this flexibility reflect an overall defining feature of גיטין?

גיטין יט עמוד א משנה וגמ עד דאוכפי

רש"י מסכת גיטין דף יט עמוד א

סקרתא - צבע אדום שקורין מיניא"ו - קומא - שרף האילן.

תוספות מסכת גיטין דף יט עמוד א

דיו דיוטא - אומר ר"ת דדיו שלנו הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים ... ועוד דספר תורה בעי דין כדאמרינן בהבונה (שבת דף קג:): כתבה שלא בדיו יגנז ואספר תורה קאי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף לא:): ... ומתוך כך אוסר ר"ת לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים ומה שמשמע בפרק כל כתבי (שבת דף קטו:): דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה פירשתי בפ' כל כתבי.

ספר אור זרוע חלק א - הלכות גיטין סימן תשטו

כתב ר"ת צ"ל בתיקון סדר הגט ששלח לבני פרי"ש ונהגו לכתוב כתיבה גסה {כתב אשורית} ובשירטוט כעין ספר וי"ב שורות והתיבות שלימות שלא יכתוב ישר' חסר עכ"ל.

ואף על פי שכתב נהגו מנהג תורה היא שכל אות שאינה כתובה בכתיבה גסה ואין גויל מקיף אותה אינה קרויה אות ופסולה כדתנן בהקומץ רבה ד' פרשיות שבתפילין מעכבין זא"ז ואפי' כתב אחד מעכבן ואמרי' בגמ' פשיטא א"ר יהודה א"ר לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד ופיר' רבי' שלמה דהיינו רגל של ימין וליתא דפשיטא דאין זה אות ופי' רבינו אליקים צ"ל קוצו של יוד היינו מה שמשוך מראשו כלפי מטה דהיינו כתר של יוד וכן פיר"ת צ"ל כדאמר

מפני מה כפוף ראשו והא דאמר בחלק נער יכתבם דהיינו עשרה שאם השליך נער אבן בקיר ונעשה רושם נעשית יו"ד לאו יו"ד ממש קאמר אלא כעין יו"ד אבל יו"ד קיי"ל דקוצו מעכב והיינו מה שמשוך מראשו כלפי מטה. ובכתיבה דקה מה שקורין משטי"ט אינו עשוי כן הלכך פסול. ומעשה היה בגט חירות שנכתב כתיבה דקה מה שקורין משטי"ט ופסלוהו רבותינו דילפי' לה [לה] מאשה דכתי' וכתב לה ואין זה קרוי כתיבה. ופי' מורי רבינו שמחה זצ"ל דעל זה סומכי' שנהגו היתר לכתוב פסוקי' בכתבי הדיוטות בלא שירטוט משום דכתיבה דקה מה שקורין משטי"ט שאנו כותבין שטרי הדיוטות אינו חשוב כתב שהרי אינו מתוקן כהוגן. ותו פרכי' התם בפ' הקומץ הא נמי פשיטא לכאידיך דרב יהודה דא"ר יהודה א"ר כל אות שאין גויל מקיף לה מד' רוחותיה פסולה פי' שאינה קרויה אות. ויש מרבותינו שרצו להביא ראייה משמענותא ולהכשיר מדמסיק בין שיטה לשיטה יהא שלי' מהו ופריך ותיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה ספרים ושני לא צריכא דמעורה ומשמע שהאותיות של שיטה זאת נוגעו באותיות של שיטה תחתונה וכשר אף על פי שאין הגויל מקיף. ואומר רבי' יצחק בר"ש זצ"ל דלאו דוקא מעורה שנוגעין זב"ז אלא כגון שראשו של ל' של שיטה התחתונה נכנס בתוך אויר של חי"ת בשיטה של מעלה או רגל נ' פשוטה של שיטה עליונה נכנס בתוך אויר של טית או באויר של עין של שיטה תחתונה ולא נגעי כלל אהדדי ולעולם כל אות שאין גויל מקיף אותה אינה קרויה אות ופסולה כדאיתא בהקומץ רבה. ואין לחלק ולומר דדוקא בתפילין (כעין) [בעינין] שתהא אות מוקפת גויל אבל לא בגט דהא כתיבה כתובה בו ואין זו כתיבה. ומעשה בא לפני מורי אב"י העזרי זצ"ל בגט שלא הקיף גויל את האות ופסלו.

ורבינו יצחק בר אברהם זצ"ל היה מצריך לעשות זיונין בגט כמו בס"ת והיה אומר שכל אות שאינה מזויינת בתגין של שעטנ"ז ג"ץ כדן ס"ת אינה קרויה אות כההיא דשלהי הבונה דתנא נתכוין לכתוב אות אחת ועלו בידו שתיים חייב והא תניא פטור לא קשיא הא דבעי זיוני והא דלא בעי זיוני פי' דלא בעי זיוני פטור דלא מיקריא אות עד שיזיין אות' ומדלשבת לא הויה אות ולא מיחייב לענין גט נמי לא הויה אות ופסול. ואינה ראייה דאיכא למימר דמיירי בכותב ס"ת שאותיותיה צריכות זיון א"נ בכותב בספר אחר ונתכוון לכתוב כמשפט אותיות של ס"ת שצריכות זיון דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה. וה"נ מסתברא דקאמר הא דבעי לזיוני הא דלא בעי לזיוני משמע דהכי קאמר הא דבעי הכותב לזיוני ולא קאמר הא באותיות שצריכות זיון הא באותיות שאין צריכות זיון. הלכך אין כאן ראייה להצריך זיון לאותיות של גט ואין לומר וליזיינו לאותיות ומה בכך שא"כ אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים שכבר נהגו קדמונינו ורבותינו שלא לזיין.

ורבינו משה בר מיימון זצ"ל כתב וצריך שיהי' מבואר היטב באותו הכתב שיכתוב בו עד שידעו לקרותו הקטנים שמכירין אותו הכתב שאינן לא סכלים ולא נבונים אלא בינונים ולא יהיה הכתב מעוקם ומבולבל שמתדמה אות לאות ונמצא הענין משתנה היה בו משמע עניינות או שהיה בכתבו עיקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר הואיל ונקרא לענין גירושין ויש בו משמע גירושין ה"ז פסול עכ"ל. ונראה בעיני שט"ס הוא וכך אני סבור שיש כך להיות הואיל ונקרא לענין אחר אף על פי שיש בו משמע גירושין ה"ז פסול. מ"מ הרי הקפיד אפי' על כתב מעוקם וכ"ש על כתיבה דקה מה שקורין משטי"ט שאינה כתיבה כלל:

רמב"ם הלכות גירושין פרק ד הלכה י

וכן צריך שיהיה הכתב מבואר היטב באותו הכתב שיכתוב בו עד שידעו לקרותו הקטנים שמכירין אותו כתב שאינן לא נבונים ולא סכלים בקטנים אלא בינוניים, ולא יהיה כתב מעוקם ומבולבל שמא תדמה אות לאות ונמצא הענין משתנה.